

Г. А. Бенькевич

*викладач кафедри іноземних мов та перекладознавства
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
м. Львів, Україна*

Н. А. Омельченко

*викладач кафедри іноземних мов та перекладознавства
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
м. Львів, Україна*

ВІДОБРАЖЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ» У ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЯХ НА ПОЗНАЧЕННЯ МЕНТАЛЬНОЇ ОСОБЛИВОСТІ НІМЦІВ

Анотація. У статті проаналізовано фразеологічні одиниці на позначення рис німецького менталітету, які проявляються у працелюбності і працездатності. Поняття «працездатність» класифіковано як основну ментальну особливість. Визначено, що набуло трансформації ставлення німців до праці в епоху цифрових технологій.

Ключові слова: менталітет, німці, працездатність, працелюбність, продуктивність, digital.

Уявлення про німецький народ формується через історію, культуру, менталітет. Звички, звичаї, аксіологічні уявлення, спосіб мислення і стереотипи свідомості, розвиток господарства, економіки, суспільні та історичні події тощо складають картину світобачення німців, а також зафіксовані у мовних одиницях [8].

Про менталітет німців отримуємо інформацію із сукупності правил, норм, установок, цінностей особистості і етнічної групи. Знання про менталітет містяться у мисленнєвій діяльності, культурних, емоційних та інтелектуальних особливостях [2, с. 48].

Працездатність у німецькому менталітеті доповнюють такі якості, як: логіка, ощадливість, любов до порядку, працьовитість, законослухняність, акуратність, стриманість, постійність, дисциплінованість, фундаментальність, відповідальність, пунктуальність, дбайливе ставлення до традицій, професіоналізм [2, с. 48].

Mühe und Fleiß bricht alles Eis. Терпеливість і праця все подолають.

Німці є педантичними. Їхнє прагнення до наведення і дотримання порядку надмірне. Наочно це легко продемонструвати у туристичній сфері. Кожен турист, який відвідує Німеччину, звертає увагу на довершеність доріг, побут та сервіс.

Ordnung, Ordnung, liebe sie, sie erspart dir Zeit und Mühe. Люби порядок, він збереже твій час і сили.

Як наслідок німецької раціональності є той факт, що усе навколо є практичним і зручним. Мимоволі виникає думка: це рівень цивілізованої людини. Знайти раціональне пояснення події – звична справа кожного німця. У будь-якій ситуації німці покроково аналізують те, що відбувається. Менталітет німців бере до уваги доцільність кожної ситуації. Зробити будь-як – таке розуміння відсутнє в уяві німця. Звідси закономірним є ставлення інших країн до продукції з Німеччини. Висока оцінка продукції у німців закріплена в знаменитому вислові «німецька якість».

Grütze im Kopf haben. Бути розумним, кмітливим.

У німців у всьому помітна охайність. Чистота яскраво демонструється починаючи з особистої гігієни та закінчуючи місцем проживання.

«Nicht nur sauber sondern rein». «Не просто чисто – бездоганно чисто».

Німці цінують свій час і дуже шкодують за даремно витраченим часом. Вони не сприймають запізнення на зустріч, відразу роблять зауваження. Завчасний прихід також не вітається. Весь час німця розписано по хвилинах. Для зустрічі навіть з однією людиною німець детально проаналізує свій розклад.

Alles zu seiner Zeit. На все свій час.

Коли вас запросили в гості на чай, то, крім чаю, на столі нічого не буде. Усі ці риси демонструють приземленість, дисциплінованість та серйозність німців. Однак у товаристві неочікуваність у поведінці німця є нормою. В середньому 71% мають усталений тип поведінки, а 29% поведуться по-іншому.

Смислове навантаження усіх описаних ситуацій припадає на таку частину мови як дієслово. У граматиці сучасної німецької мови дієслова становлять значний пласт. Дослідження дієслів є інформативним тому, що ця частина мови при утворенні речення в німецькій мові відіграє роль «силового центру» (H. Glinz) [9, с. 44].

Übung macht den Meister. Повторення – мати навчання.

Розглянуті нами риси німецького менталітету об'єднуються навколо німецького феномену працездатності. Працездатність є ключовою у німецькій лінгвокультурі. Ставлення німців до праці визначено двома поняттями: працьовитість та працездатність.

Працездатність закладена у соціальнобіологічних властивостях людини. Це означає, що працівник має задатки виконувати певну роботу і виконує її відповідно до потреб.

Dem schlechten Arbeiter ist jedes Beil zu stumpf. У поганого майстра і пилка тупа.

Arbeiten wie ein Dachs – працювати як віл.

Arbeiten wie ein Vieh – працювати як кінь.

«Persönlichkeiten werden nicht durch schöne Reden geformt, sondern durch Arbeit und eigene Leistung». «Особистості створюються не гарними промовами, а роботою та власними здобутками» Альберт Ейнштейн.

Arbeit und sparen macht reiche Knechte. Праця та заощадження роблять людину багатого.

У науковій літературі [3–10] окремі автори ототожнюють працездатність із продуктивністю (С.О. Косилов, А.С. Єгоров). Для підвищення продуктивності праці існує кілька методів, запропонованих Б.Ф. Ломовим. Він запропонував спосіб підвищення продуктивності. Дружня атмосфера у колективі підвищує продуктивність праці, оскільки є умовою збереження психічного здоров'я працівників.

З давніх часів працелюбність вважалася особистісною цінністю. І це природно, оскільки праця є фактором життєдіяльності людини, джерелом матеріального і духовного багатства суспільства.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив визначити основні підходи стосовно визначення поняття «працелюбність»:

1) працелюбність як звичка або риса характеру, що виявляється в певних стереотипах поведінки (А. Ахматов, М. Семикін, В. Чебишева та ін.);

2) працелюбність як потреба у праці, як ставлення до праці, почуття, яке людина висловлює до своєї діяльності (Г. Смірнов, В. Турченко, В. Абілов та ін.);

3) працелюбність як особистісна якість (Д. Сергєєва, Л. Снігур, І. Стогній, П. Чернецов та ін.).

Працелюбність переважно проявляється в активності, ініціативності, відповідальності, захопленості і задоволеності працею.

Третя група вчених бере за основу працездатності психофізіологічний потенціал працівника (Г.А. Стрюков, М.А. Грицевський).

Die Arbeit schmeckt. Робота смакує, робота приносить задоволення.

Arbeit bringt Brot, Faulenzen Hungersnot. Робота приносить хліб, а байдикування – голод.

Arbeit ist des Lebens Würze. Робота – сіль життя.

Arbeit macht das Leben süß. Робота творить солодке життя.

У німецькій мові є вислови на позначення кількісного виміру працездатності. Ці вислови мають тлумачення «багато працювати».

Bis über die Ohren in Arbeit stecken / bis über den Kopf in Arbeit stecken / bis zu Hals in Arbeit stecken. Бути по вуха, по голову, по шию у роботі; мати багато роботи.

Wie ein Tier arbeiten, ein Arbeitstier sein. Працювати, як тварина, бути робочою твариною.

Wie ein Ochse arbeiten. Працювати, як віл; важко працювати.

Wie ein Pferd arbeiten. Працювати, як кінь; важко працювати тощо.

Іншим поняттям, крім працездатності, яке визначає ставлення німців до праці, є працьовитість. Працьовитим є той, хто сумлінно виконує свою роботу. У метафорах з біологічним змістом старанність та працьовитість людини для наочності порівнюється з відповідними якостями тварин, комах та ін.

Eine Bienefleiß an den Tag legen. Працювати як бджола.

В окремій групі метафор для порівняння працьовитості використовуються соціальні стереотипи.

Wie eine Maschine arbeiten. Працювати як машина.

Gründliche Arbeit leisten. Сумлінно виконувати роботу, працювати на совість.

Gründliche Arbeit machen. Сумлінно виконувати роботу, працювати на совість.

Gründliche Arbeit tun. Сумлінно виконувати роботу, працювати на совість.

Wie wild arbeiten. Працювати як божевільний.

Під час трудової діяльності сучасне поняття самоповаги у німців розвинулось у такий спосіб. Сучасні німці хотіли б самостійно розподіляти свої робочі години, пропонують зміни у законодавстві, щоб розширити можливості для Homeoffice (роботи з дому), вважають, що їхні роботодавці мають мати такі ж цінності, як і вони самі, підтримують рівну оплату праці чоловіків та жінок, та переконані, що змішані колективи працюють більш ефективно, ніж одностатеві.

Цифрові технології сприяють тому, щоб мобільно й самостійно працювати без прив'язки до часу й місця. Комп'ютери, смартфони або автоматизовані станки та машини є в щоденній праці німця. Впровадження технологій підвищує продуктивність і вносить зміни в організацію робочого процесу.

Професійний успіх німці ототожнюють із можливістю поза роботою мати достатньо часу для сім'ї та особистого життя.

Erst die Arbeit, dann das Spiel, nach der Reise kommt das Ziel. Зробив діло – гуляй сміло.

Німці мають високі моральні вимоги до компаній та організацій, в яких працюють. На їхню думку, роботодавець має стояти на захисті цінностей, з якими працівник себе ідентифікує. Роботодавець повинен бути соціально відповідальним.

Gerechtigkeit üben. Діяти справедливо, за законом.

Особливі вимоги до працездатності також стосуються нових професій. Окрім того, що людина освоює нові, незвичні для попередніх поколінь знання, вона також повинна ефективно виконати цю нову роботу і вміти проаналізувати результати своєї праці.

Und so gibt es viele, die sich zurücklernen wollen und die Augen verschließen vor den Drohenden Turbulenzen auf den Finanzmärkten, vor den wachsenden Konkurrenz in vielen Schwellenländern. Є так багато тих, які хочуть відступити назад, закрити очі перед загрозливою турбулентністю на фінансових ринках, перед зростаючою конкуренцією в багатьох розвинутих країнах.

З року у рік зростає різноманіття факультетів у німецьких вишах. Особливо популярним в останні три роки у Німеччині є отримання нової кваліфікації у галузі інформаційних технологій та інших сфер. Нові цифрові стандарти, щільність населення на планеті, клімат та екологія змінюють ринок праці та формують нові професії.

Нова професія управлінця – управління проектами цифрової трансформації (Digital Transformation Management). Спеціалісти галузей із безпаперового управління бізнесом проводять фінансові операції, формують закупівлі, організують виробництво, формують маркетингові стратегії, обслуговують продажі, контролюють сервіс. У процесі діяльності управлінця вимогою є здатність оперативно реагувати на інформаційні зміни та здійснювати цифрові перетворення.

Управлінці оперують новими системами аналізу даних, аналізують діючі системи, соціальні компетенції та розробляють нові цифрові бізнес-моделі, якими в подальшому керують. Технологічні IT-інновації змінюють бізнес-моделі. У результаті відбувається цифрове витіснення (Digital Disruption).

Мобільні транспортні додатки Uber, Uklon, Bolt витіснили офлайн-конкурентів. До стрімінгового відеосервісу Netflix мігрувала аудиторія платного телебачення. Фахівці з громадської охорони здоров'я працюють у науковій та практичній площинах для продовження тривалості життя, без хворіб. Маючи кваліфіковані знання з медицини та соціології, вони застосовують і прикладні науки: економіка, менеджмент, статистика, право, природознавство. Змін зазнали галузі: шерінгова економіка, платформова економіка, індустрія 4.0, автоматизація бізнес-процесів, блокчейн, соціальні мережі.

Подолати ринкову конкуренцію компаніям допомагають експерти з цифрової трансформації. Експерти добре володіють менеджментом, онлайн-маркетингом, бізнес-аналітикою, основами інформатики та економіки.

У цифрову епоху компанії працюють з великими базами даних (Big Data). Фахівці з дата-саєнс опрацьовують неструктуровану інформацію науковим методом. Готова модель баз даних виконує найрізноманітніші функції: прогнозує попит на товари та сервіси, визначає погодні умови, заповнення доріг, пропонує оптимальні маршрути, ухвалює кредитування, рекомендує книжки чи фільми.

Висновки: таким чином, працездатність німців, як їхня ментальна особливість, підкріплена високими соціальними і професійними стандартами. Працівник вимагає від роботодавця належних умов праці, всесторонньої поваги до себе, підтримки і мотиваційних заохочень. Цифрова епоха активно змінює світ навколо і тому уявлення про працездатність стрімко видозмінюється. Ключовими питаннями до обговорення законодавчих змін у праці за останні два роки для німців стали: місце виконання роботи, можливість виконання її в домашніх умовах, пропозиція самостійного вибору робочих годин упродовж доби, постійне перебування керівника в контактi із працівником та гнучке реагування на його потреби

і пропозиції. Цей підхід до працездатності зумовив потребу підготовки менеджерів нової епохи, всесторонньо обізнаних у професійних і психоемоційних процесах життєдіяльності людини. Тому наступне вивчення працездатності як ментальної особливості включатиме в себе інтегровані знання із суміжних із мовознавством наук та поєднання їх в єдиному понятійному апараті. Також очікується, що аналіз мовознавчих тем матиме значну цінність у практичній діяльності людини. Побільшає наукових текстів, які визначатимуть перспективи розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дата-саєнтисти та інші перспективні професії у Німеччині. 2020. URL : <https://www.dw.com/uk/дата-саєнтисти-та-інші-перспективні-професії-професії-у-німеччині/a-54217513>.
2. Желуденко М.О. Отражение «Порядка» в менталитете немецкого народа и в языке / Роль іноземних мов у соціокультурному становленні особистості: збірник наукових праць / за заг. ред. А.Г. Гудманяна, О.В. Ковтун. Київ : НАУ, 2018. С. 41–51.
3. Косилов С.А. Психофизиологические основы научной организации труда. Москва : Экономика, 1979. 176 с.
4. Медведева Т.С. Ключевые концепты немецкой лингвокультуры : монография / под ред. Т.И. Зелениной. Ижевск : Изд-во «Удмуртский университет», 2011. 160 с.
5. Немецко-украинский фразеологический словарь / В 2-х т. Т. I. А–К / Сост. В.И. Гавришь, О.П. Пророченко. Киев : Рад. Школа, 1981. 416 с.
6. Робота у Німеччині: положення нового закону пояснює посольство ФРН в Україні. 2020. URL : <https://www.dw.com/uk/robita-u-nimechchini-polozhennia-novoho-zakonu-poiasniuie-posolstvo-frn-v-ukraini/a-52553675>.
7. Сисоєва В.Ф., Любарська В.В. Універсальний концепт «праця» в українській, російській, англійській, німецькій мовах. URL : http://www.rusnauka.com/36_NIO_2008/Philologia/38983.doc.htm.
8. Скуратівська М.О. Культурні концепти та національні мовні картини світу: уявлення про роботу на прикладі матеріалу німецької мови. *Роль іноземних мов у соціокультурному становленні особистості: II Всеукраїнський круглий стіл (29 березня 2018 р.)*: збірник наукових праць / за заг. ред. А.Г. Гудманяна, О.В. Ковтун. Київ : НАУ, 2018. С. 190–195.
9. Сокорчук В.М. Явище омонімії дієслів в сучасній німецькій мові. *Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету* : збірник наукових праць звітно-наукової конференції викладачів університету за 2012 рік, 9-10 лютого 2013 року / укл. Г.І. Волинка, О.В. Уваркіна, О.П. Ємельянова. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. С. 44–45.
10. Стрюков Г.А., Долголенко Т.Н., Грицевский М.А. Регуляция работоспособности человека и психометрика утомления. *Психологический журнал*. 1989. № 5. С. 81–86.
11. Як працюють німці сьогодні та яких умов праці хочуть в майбутньому 2019. URL : <https://www.dw.com/uk/як-працюють-німці-сьогодні-та-яких-умов-праці-хочуть-в-майбутньому/a-50400072>.

Г. А. Бенькевич, Н. А. Омельченко. Отображение понятия «РАБОТОСПОСОБНОСТЬ» в фразеологических единицах на обозначения ментальной особенности немцев. – Статья.

Аннотация. В статье проанализированы фразеологические единицы для обозначения черт немецкого менталитета, которые проявляются в трудолюбии и работоспособности. Понятие «работоспособность» классифицировано как основную ментальную особенность. Определено, что приобрело трансформации отношения немцев к труду в эпоху цифровых технологий.

Ключевые слова: менталитет, немцы, работоспособность, трудолюбие, продуктивность, digital.

H. Benkevych, N. Omelchenko. Reflection of the concept “EFFICIENCY” in Phraseological units on the designation of mental feature. – Article.

Summary. The article analyzes the phraseological units to denote the features of the German mentality, which are expressed in diligence and efficiency. The concept of ability to work is classified as the main mental feature. It is determined that the attitude of Germans to work in the age of digital technologies has changed.

Key words: mentality, Germans, ability to work, diligence, productivity, digital.